

MASARYKOVA UNIVERZITA V BRNĚ
Fakulta sociálních studií
Katedra mezinárodních vztahů a evropských studií

MVZ 173 Americká zahraniční politika vůči
Blízkému východu v letech 1945-2008

(Analýza přístupů Spojených států vůči Blízkému a Střednímu východu
v letech 1945-2008)

MVZ 173 American Foreign Policy Towards the
Middle East Between 1945 and 2008

(Approaches' Analysis of the United States to the Near and Middle East
Between 1945-2008)

SYLABUS

Oldřich Vondruška

**Poznámka: Tento sylabus je určen výhradně pro studenty bakalářského studia oboru
Mezinárodních vztahů FSS MU v Brně v akademickém roce 2008/2009**

Určení: prezenční studium, bakalářský studijní program, akademický rok 2008/2009, jarní semestr

Kreditové ohodnocení: 4 kredity

Ukončení: zápočet (formou písemného testu)

Přednášející: Oldřich Vondruška
Katedra mezinárodních vztahů a evropských studií FSS MU
e-mail: oldrich_vondruska@email.cz

Celková zátěž předmětu: 259 str. anglických textů

Podmínky pro úspěšné ukončení:

- Odevzdání seminární práce
- Úspěšné složení zápočtového testu

Anotace předmětu

Hlavním zaměřením daného kurzu má být seznámení studentů s dynamikou vztahu Spojených států vůči regionu Blízkého východu ve sledovaném období. Pomocí analytického rámce založeného na mezistátní rovině aktérů (-systémové rovině) bude primární snahou postihnout základní modely přístupů Spojených států vůči tomuto regionu a způsob reakcí na z něho vyplývající výzvy zasazených do celkového mezinárodně-politického kontextu. Studenti se tak nejdříve na přednášce seznámí se základními koncepty zahraniční politiky dané administrativy nejčastěji v podobě určitých doktrín, v nichž budou analyzovány jednotlivé zásady a zájmy dané administrativy a následně jednotlivé strategie zvolené na jejich dosažení. Poté co dojde k identifikaci těchto ideových elementů, bude probíhat studium jejich praktické realizace v reálném mezinárodním prostředí. Jde tedy o úsilí postihnout neustálý konflikt mezi univerzálně deklarovanými hodnotami a zásadami na jedné straně a konkrétními zájmy na politické, ekonomické a vojensko-bezpečnostní úrovni na straně druhé s odlišným stupněm priorit závislých na stávajících okolnostech. Primárním úhlem pohledu jsou tak Spojené státy se svým způsobem vnímání reality a specifickým reagováním na vnější výzvy. Svěbytná zahraniční politika států Blízkého a Středního východu bude tedy vykládána pouze do míry nutné pro celkové pochopení role Spojených států. Na konci kurzu by tak studenti měli získat celkový přehled o významu a postavení Blízkého a Středního východu v americké zahraniční politice po 2. světové válce.

Struktura předmětu

1) Prehistorie zájmu Američanů o oblast Blízkého východu.

- **Revoluční politické ideje**
- **Křesťanské misie**
- **Obchodní zájmy**

Povinná četba:

Field, J. A.: From Gibraltar to the Middle East. America and Mediterranean World, 1776-1882, Chicago 1991, str. 7-26. (celkem 20 str.)

2) Trumanova doktrína - Spojené státy jako nový „strážce“ Perského zálivu.

- **Írán jako nárazník proti sovětskému expanzionismu**
- **Ropa Perského zálivu – Od obchodní komodity k strategické nezbytnosti**
- **USA jako nástupce Británie v garanci pořádku na Blízkém východě**
- **Vznik státu Izrael a jeho vliv na regionální uspořádání**
- **Regionální obranné organizace – NATO pro Střední východ**

Povinná četba:

Fawcett, L. (ed.): International Relations of the Middle East. Oxford University Press 2005, str. 41-50, 283-290.

Little, D.: American Orientalism. The United States and the Middle East Since 1945. Chapel Hill 2002, str. 48-58. (celkem 29 str.)

3) Eisenhower a Suezská krize.

- **Operace Ajax - Americká intervence v Íránu**
- **Baghdádský pakt a CENTO**
- **Suezská krize a její vliv na mezinárodní mocenské uspořádání**
- **Praktická aplikace Eisenhowerovy doktríny v libanonské krizi**

Povinná četba:

Ashton, N. J.: Eisenhower, Macmillan and the Problem of Nasser. Anglo-American Relations and Arab Nationalism, 1955-1959. King's College London 1996, str.103-113. (celkem 11 str.)

4) Hledání rovnováhy a „Šestidenní válka“.

- **Kennedyho ideje a realita Blízkého východu**
- **Prohloubení „zvláštního vztahu“ s Izraelem**
- **Závody ve zbrojení kontra udržování vojenské rovnováhy**
- **Šestidenní válka a dalekosáhlé důsledky pro mocenské uspořádání Blízkého východu**

Povinná četba:

Spiegel, S. L.: The Other Arab-Israeli Conflict. Making America's Middle East Policy, from Truman to Reagan. The University of Chicago Press 1985, str. 99-110.

Brands, H. W.: Into the Labyrinth. The United States and the Middle East 1945-1993. McGraw Hill 1994, str. 113-121. (celkem 21 str.)

5) Nixonova doktrína – Americká „politika dvou pilířů“.

- **Implikace doktríny pro Střední východ: Írán a Saúdská Arábie jako „strážci“ regionu**
- **Jom Kipurská válka a Blízký východ poprvé v centru pozornosti světové veřejnosti**
- **Ropa jako zbraň a první formulace strategie energetické bezpečnosti**

Povinná četba:

Spiegel, S. L.: The Other Arab-Israeli Conflict. Making America's Middle East Policy, from Truman to Reagan. The University of Chicago Press 1985, str. 267-283. (celkem 17 str.)

6) „Kyvadlová diplomacie“ Henryho Kissingera.

- Ideologické pojetí světa a jeho realizace v poměrech Blízkého východu
- Mírové dohody Egypta, Sýrie a Izraele: Sinaj I., Sinaj II.
- Americká politika „laissez faire“: kauza Libanon
- Důsledky Kissingerovy politiky pro vývoj regionu

Povinná četba:

Ghanayem, I. I., Voth, A.H.: The Kissinger Legacy. American-Middle East Policy. New York 1984, str. 163-178. (celkem 16 str.)

7) Carterova doktrína – Jak čelit novým výzvám?

- Politika „přívětivého“ postoje vůči SSSR a její konotace
- Dohody z Camp Davidu a iluze míru
- Pád šáha a islámská revoluce v Íránu
- Sovětská invaze do Afghánistánu
- Hledání nového přístupu: Zrod doktríny

Povinná četba:

Chadda, M.: Paradox of Power. The United States in Southeast Asia, 1973-1984. Santa Barbara 1986, str. 61-89. (celkem 29 str.)

8) Reaganovo úsilí o restauraci poměrů a jeho výsledky.

- Reorganizace vojenského velení na Středním východě (CENTCOM)
- Irácko-iránská válka a role Spojených států
- Izrael jako nejbližší strategický spojenec
- Kauza AWACS
- Americká vojenská intervence do Libanonu a pokus o politické řešení krize
- Reaganův mírový plán

Povinná četba:

Laham, N.: Selling AWACS to Saudi Arabia. The Reagan Administration and the Balancing of America's Competing Interests in the Middle East. London 2002, str. 221-231.

Laham, N.: Crossing the Rubicon: Ronald Reagan and U.S. Policy in the Middle East. 2004, str. 143-156. (celkem 25 str.)

9) Reaganova politika „roll-back“ na Blízkém východě.

- Afghánistán jako hlavní bojiště Studené války na Středním východě
- Skandál Írán-Kontras a jeho důsledky
- Arabské stopy v teroristických útocích na americké cíle
- Převlajkování a konec irácko-iránské války a její vliv na další vývoj regionu

Povinná četba:

Palmer, M.: *Guardians of the Gulf. A History of America's Expanding Role in the Persian Gulf, 1833-1992.* New York 1992, str. 212-227.

Bronson, R.: *Thicker Than Oil. America's Uneasy Partnership with Saudi Arabia.* Oxford University Press 2006, str. 168-177. (celkem 26 str.)

10) Pád komunismu a „nový světový řád“ na Blízkém východě.

- Kolaps Sovětského svazu a přeskupení rovnováhy moci
- Válka v Zálivu a celkové důsledky pro regionální uspořádání
- Změna přístupu USA k OOP a izraelsko-palestinská mírová jednání v Madridu

Povinná četba:

Ibrahim, I. (ed.): *The Gulf Crisis. Background and Consequences.* Washington 1992, str. 58-74. (celkem 17 str.)

11) Blízký východ ve spodní složce Clintonových priorit.

- Mírová jednání z Oslo
- Washingtonská deklarace: Podepsání mírové dohody mezi Jordánskem a Izraelem
- Strategie „dual containment“
- Předzvěst 09/11: teroristické útoky na americké cíle v Africkém rohu

Povinná četba:

Pauly, R. J.: *US Foreign Policy and the Persian Gulf. Safeguarding American Interests through Selective Multilateralism.* Norwich University 2005, str. 65-79. (celkem 15 str.)

12) Útoky z 11/09/2001 a „válka proti terorismu“.

- Zrození nové výzvy islámského fundamentalismu
- Bushova doktrína a strategie pre-emptivních útoků
- Afghánské tažení a úsilí o nové mocenské uspořádání
- Iniciativa pro demokracii na širším Středním východě

Povinná četba:

Buckley, M., Singh, R. (ed.): The Bush Doctrine and the War on Terrorism. Global Responses, Global Consequences. Routledge 2006, str. 12-31. (celkem 20 str.)

13) Pokračování Bushovy asertivní politiky vůči BV a nástup nové Obamovy administrativy.

- **Svržení Saddáma Husajna a plán na normalizaci poměrů**
- **Americká konfrontace s regionálními mocnostmi (Írán, Sýrie, Saúdská Arábie)**
- **Pokus o nastartování mírového procesu – konference v Annapolisu**
- **Volební sliby a reálné kroky nové demokratické administrativy B. Obamy**

Povinná četba:

Pauly, R. J.: US Foreign Policy and the Persian Gulf. Safeguarding American Interests through Selective Multilateralism. Norwich University 2005, str. 98-110. (celkem 13 str.)

Literatura

Seznam literatury použité jako zdroje pro vypracování jednotlivých přednáškových okruhů.

Amirahmadi, H. (ed.): The United States and the Middle East. A Search for New Perspectives. New York 1993.

Ashton, N. J.: Eisenhower, Macmillan and the Problem of Nasser. Anglo-American Relations and Arab Nationalism, 1955-1959, London 1996.

Bodansky, Y.: The High Cost of Peace. How Washington's Middle East Policy Left America Vulnerable to Terrorism. New York 2002.

Boren, D. L., Perkins, E. J. (ed.), Preparing America's Foreign Policy for the 21st Century, Oklahoma 1999.

Brands, H. W.: Into the Labyrinth. The United States and the Middle East 1945-1993. McGraw Hill 1994.

Bronson, R.: Thicker Than Oil. America's Uneasy Partnership with Saudi Arabia. Oxford University Press 2006.

Bryson, T. A.: American Diplomatic Relations with the Middle East, 1784-1975: A Survey. 1977.

Buckley, M., Singh, R. (ed.): The Bush Doctrine and the War on Terrorism. Global Responses, Global Consequences. Routledge 2006, str. 12-31.

Chadda, M.: Paradox of Power. The United States in Southeast Asia, 1973-1984. Santa Barbara 1986.

Cordesman, A. H.: U.S. Forces in the Middle East. Resources and Capabilities, Boulder 1997.

Diller, D. C. (ed.): The Middle East, 8. vyd., Washington 1994.

Fawcett, L. (ed.): International Relations of the Middle East. Oxford University Press 2005.

Field, J. A.: From Gibraltar to the Middle East. America and Mediterranean World, 1776-1882, Chicago 1991.

Friedlander, M. A.: Conviction and Credence. US Policymaking in the Middle East, Boulder 1991.

Ghanayem, I. I., Voth, A.H.: The Kissinger Legacy. American-Middle East Policy. New York 1984.

Hinnebusch, R.: The International Politics of the Middle East, Manchester University Press 2003.

Ibrahim, I. (ed.): The Gulf Crisis. Background and Consequences. Washington 1992.

Ismael, T. Y.: *International Relations of the Contemporary Middle East. A Study in World Politics*. Syracuse 1986.

Kaufman, B. I.: *The Arab Middle East and the United States. Inter-Arab Rivalry and Superpower Diplomacy*. New York 1996.

Laham, N.: *Selling AWACS to Saudi Arabia. The Reagan Administration and the Balancing of America's Competing Interests in the Middle East*. London 2002.

Laham, N.: *Crossing the Rubicon: Ronald Reagan and U.S. Policy in the Middle East*. 2004.

Lesch, D. W. (ed.): *The Middle East and the United States. A Historical and Political Reassessment*. 3rd ed. Westview Press 2003.

Little, D.: *American Orientalism. The United States and the Middle East Since 1945*. Chapel Hill 2002.

Mazarr, M. J., Snider, D. M.: *Desert Storm. The Gulf War and What We Learned*. Boulder 1993.

Miglietta, J.: *American Alliance Policy in the Middle East, 1945-1992: Iran, Israel and Saudi Arabia*. 2002.

Morman, R. R.: *Bush's first year – Domestic Stall. Afghanistan-Iraq Next?* 2002

Palmer, M.: *Guardians of the Gulf. A History of America's Expanding Role in the Persian Gulf, 1833-1992*. New York 1992.

Pauly, R. J.: *US Foreign Policy and the Persian Gulf. Safeguarding American Interests through Selective Multilateralism*. Norwich University 2005.

Richter, J.: *A History of Protestant Missions in the Near East*. New York 1970.

Rossi, L.: *Who Shall Guard the Guardians Themselves? An Analysis of U.S. Strategy in the Middle East Since 1945*. Bern 1998.

Sayigh, Y., Shlaim, A. (ed.): *The Cold War and the Middle East*. Oxford 1997.

Sheehan, E.R.F.: *The Arabs, Israelis, and Kissinger. A Secret History of American Diplomacy in the Middle East*, New York 1976.

Spiegel, S. L.: *The Other Arab-Israeli Conflict. Making America's Middle East Policy, from Truman to Reagan*. The University of Chicago Press 1985.

Stivers, W.: *America's Confrontation with Revolutionary Change in the Middle East, 1948-1983*. Houndmills 1986.

Takeyh, R.: *The Origins of the Eisenhower Doctrine. The US, Britain and Nasser's Egypt, 1953-1957*. Oxford 2000.

Taylor, A. R.: *The Superpowers and the Middle East*. Syracuse 1991.

Tillman, S. P.: The United States in the Middle East. Interests and Obstacles. Bloomington 1988.

Yaqub, S.: Containing Arab Nationalism. The Eisenhower Doctrine and the Middle East. Chapel Hill 2003.

Seminární práce

Nezbytnou podmínkou pro úspěšné zakončení kurzu je vypracování seminární práce. Úkolem studenta je napsat práci, která se bude vztahovat k jednomu z okruhů témat uvedených v sylabu předmětu. Tato práce musí splňovat všechny formální a obsahové nároky kladené na tento typ materiálu (úvod – stať – závěr; poznámkový aparát, seznam literatury ad.). Její rozsah je stanoven na 7-10 normostran (přibližně 1800 znaků na stranu) bez titulní strany. Práce musí být uložena do Odevzdávárny seminárních prací IS.MUNI.CZ nejpozději do 1. 5. 2009. Za vypracovanou práci je možno získat maximálně 10 bodů. Bez zpracování příslušné seminární práce nebude student připuštěn k závěrečnému testu.

Závěrečný písemný test

Termíny konání testu a oznámení výsledků se studenti dozví v závislosti na časovém harmonogramu jarního semestru 2008/2009 stanoveného vedením fakulty. Otázky testu budou formulovány primárně na základě odpřednášené látky s přihlédnutím k vybraným textům povinné literatury. Test se bude skládat z 11 otevřených otázek s každou po 1 až 5 bodech dle obtížnosti, maximálně je z testu možno dosáhnout 40 bodů. Pro úspěšné absolvování kurzu je nutné, aby student obdržel nejméně 27 bodů z maximálního počtu 50 bodů. Stupnice hodnocení je následující: **50 – 48 bodů = A, 47 – 44 bodů = B, 43 – 39 bodů = C, 38 – 33 bodů = D, 32 – 27 bodů = E a 26 – 0 bodů = F**. Studenti, kteří dosáhnou méně než 27 bodů, mají právo test opakovat v dalším opravném termínu.

Výsledek hodnocení předmětu zjistí studenti v informačním systému univerzity (www.is.muni.cz).